

LIBRIS

We know
books

ALPHONSE DAUDET

LIDIA

Traducere și note de RODICA CHIRIACESCU
Prefață și tabel cronologic de IRINA MAVRODIN

Ilustrația copertei:
Charles Haigh Wood (1856–1927) -
Dragostea va învinge (detaliu)

EDITURA ORIZONTURI

I

Un clopot la țară

Gelozia nu are liniște nici seara nici dimineață.
(proverb)

Iscusit vânător și pescar, Richard Fénigan, care trăia în ținutul Seine-et-Oise împreună cu maică-sa și tânăra-i soție, își aruncase vintirul de pescuit în acea parte a Senei dintre ecluza de la Ervy și cea de la Athis, unde apele râului se despletesc în jurul unor insulițe verzi pe care le arendase pentru pescuit.

În dimineața aceea fierbinte și apăsătoare de iulie, sub un soare de metal topit care poleia tot cerul, râul, nemișcat și tăcut, scotea aburi; în tufișurile de pe malul râpos nu se auzea nici măcar obișnuitul ciripit al neamului păsăresc – mărăcinari, silvii, lăstuni –, dar zăpușeala întetea în schimb mirosul aspru al plantelor de apă și aroma dulceagă a cantaridelor – pete de smarald pe frasini. Chiar Fénigan, un tânăr voinic de treizeci și cinci de ani, cu obrazul aprins sub o barbă neagră, deasă, suporta cu greu atmosfera apăsătoare și, ajungând în micul port unde, în fața bărcilor legate la mal, plasele sale de pescuit păreau un abur galbui pe malul de un verde deschis, rămase câteva minute ca amețit pe fundul bărcii, moțâind în veșmintele sale de pânză verde, lipite și înnegrite de sudoare. De sus, dinspre mal, se auzi bătaia unui clopot. Richard tresări:

– Ai auzit, Chuchin?

Chuchin, paznicul de pescuit, afundat în juvelnic ca să numere grămada de știuci, lini și țipari, își înălță chipu-i scofâlcit și înnegrit, mai zbârcit decât apa râului atunci când bate vântul de răsărit.

– Vine cu siguranță dinspre castel.

– Doar nu sună de masă? E abia unsprezece.

– Poate o vizită, cineva de la Grosbourg... am văzut adineaori trăsura întorcându-se pe pod.

Din nou bătaia clopotului răsună în depărtare, notă stridentă în toropeala cuprinsului.

– Strânge tot, moș Chuchin, eu ure să văd ce s-a-ntâmplat.

Cu acel mers domol, netulburat, pe care îl deprinsese datorită vieții la țară, Richard o porni pe cărarea pe unde erau trase bărcile la edec până la aleea de plop ce urca în pantă și dădea în drumul spre Corbeil, de-a lungul căruia se înșirau comuna Uzelles și domeniul cu același nume. Mergând, gândea cu voce tare, intrigat de această chemare a clopotului, fără să aibă totuși presentimentul unei nenorociri... O vizită de la Grosbourg nu era câtuși de puțin probabilă... Generalul era plecat la băi la Tyrol împreună cu ducesa. Fiul era la Stanislas, tocind pentru examenele de la Saint-Cyr, care băteau la ușă. Mai curând putea să fie vorba despre vreun conflict la bucătărie sau în curtea de păsări care reclama prezența stăpânului... Sau, încă o scenă între maică-sa și nevastă-sa... Și totuși, nici măcar asta; cumplitul război tănuț, care le amărâse începuturile căsătoriei, se sfârșise de ani buni... Atunci, ce s-ar fi putut întâmpla?

Un „Bună ziua, domnule Richard“, pronunțat slugarnic și insinuant, care se auzi de pe partea cealaltă a drumului, îl smulse din gândurile sale. Acolo, lângă trunchiul gros al unui plop, erau strânse vreo patru sau cinci persoane: cantonierul Robin, Roger poștașul care coborâse de pe bicicleta pe care o ținea de ghidon, o spălătoareasă așezată pe mânerul roabei sale grele, plină de rufe șiroid de apă, ascultând toți cu gura căscată și ochii mari ce le povestea domnul Alexandre, fostul intendent de la Grosbourg, un tip înalt, ras, corect, îmbrăcat într-un costum de flanel alb, având o undiță de bambus negru, cercuită cu argint. Despre ce discutau înainte de vreme ce se întrerupseseră brusc la apariția lui Fénigan? De ce sluga ieșită la pensie și de obicei atât de respectuoasă îl salutasă atât de ironic? Mai târziu Richard își va aminti cu o precizie înspăimântătoare cele mai mici amănunte ale acestei dimineți, dar acum de-abia dacă sesiză toate lucrurile astea pe care încă nu le înțelegea.

În fața bisericii albe, ca un mormânt proaspăt aflat la marginea unui drum prăfos, îl mai strigă cineva: era bătrânul

Mériveret, care, cu un țilindru pe cap și îmbrăcat într-o haină lungă, cenușie, într-o mână cu o pensulă, iar în cealaltă cu o cutie de tablă plină cu vopsea neagră, părea foarte preocupat să reîmprospăteze, după cum spunea, inscripția de pe fațadă.

– Privește, vecine... acum se va putea citi de la o poștă.

Și se dădu la o parte pentru ca vecinul să poată admira literele revopsite pe tencuiala coșcovită a zidului, în dreapta portalului:

„Napoléon Mériveret

Cavaler al Ordinului Sf. Grigore cel Mare a construit această biserică în memoria soției sale Irène și a donat-o comunei Uzelles“

Acest epigraf rezuma o dramă de familie pe care nimeni din ținut n-o cunoștea prea bine. Se știa numai că la moartea soției, pe care o iubise la nebunie, domnul Mériveret construisese această biserică în fața casei sale și se ocupa de ea împreună cu bucătăreasa, ca îngrijitoare, și cu valetul, ca țarcovnic, punându-și în joc toată mândria ca s-o vadă plină de lume duminică, când vicarul din Draveil, de care depindea comuna Uzelles, venea aici la ora nouă ca să țină o scurtă slujbă. Tot în legătură cu această slujbă de duminică îl oprise și pe Fénigan care tocmai trecea, și anume pentru a se plânge de cei de la castel. Nu putea să înțeleagă de ce doamnele mergeau să asculte slujba la Draveil sau la orfelinatul din Soisy, când aici, aproape...

– Nu e bine, vecine, nu e deloc bine, repeta moșneagul, golind tinicheaua cu vopsea neagră; niciuna din aceste biserici nu valorează cât a mea. Aceasta aduce noroc. Dacă ai ști sub ce oblăduire am zidit-o și ce fel de ființă era Irène a mea!... Pe monumentele închinat Republicii e scris: *Libertate, Egalitate, Fraternitate*; pe frontonul acestei clădiri va trebui să pun: *Milă, Îndurare, Iertare*... Ni se spune „Micuța Parohie“, dar numele cel mai potrivit ar fi „Milostiva Parohie“; și, dacă toți cei căsătoriți ar veni să se roage aici, și-ar asigura fericirea căminului.

Richard își ceru iertare și le scuza pe doamne, explicându-i că tocmai această vecinătate constituia o piedică în calea bunelor intenții, căci slujba de duminică de la Draveil sau de la orfelinat reprezenta pentru ele o ocazie să ia aer, să pună să se scoată cail care, și așa, se îngrășaseră prea mult. Promise însă să-i vorbească despre toate astea mamei sale, doamnei Fénigan, urmând să aibă și ele în curând câte un loc rezervat în „Milostiva Parohie“. Ultimele cuvinte îl făcură să surâdă gândindu-se la porecla prea puțin atrăgătoare, în special pentru tinerii căsătoriți, pe care o primise în ținut biserica bătrânului Mérivet, când o a treia bătaie de clopot, intermitentă, puternică, îl făcu s-o ia din loc, mai repede de astă dată.

Domeniul lui din Uzelles, aflat la capătul comunei, era împărțit în două corpuri de clădiri: castelul – construcție recentă, cu acoperiș de ardezie, verandă și balcon, locuit de Fénigan-mama – separat printr-o alee de carpeni de Pavilion – o clădire veche de un secol, unde locuia tânăra familie. O porțiță în zid deservea această parte a proprietății. De aici, Rosine Chuchin, fata paznicului de pescuit, în slujba familiei Fénigan, la fel ca taică-său, pândea, cu mâna streășină la ochi, drumul orbitor din cauza luminii reverberate, strigându-i încă de departe lui Richard:

– Doamnă, doamna nu e cu dumneavoastră?

Într-adevăr, adesea, când se ducea dimineața să controleze vintirele, Richard își ducea și soția cu el la râu. Ei îi făcea plăcere să-și cufunde brațele până la umăr în apa rece și să privească surpriza aflată în vârșă pe care o trăgeau, argintul viu ce strălucea și se zbătea pe fundul ei. Dar în ziua aceea Lidia, lenevoasă, răspunsesese cu un mic mormăit somnoros, oferind, așa cum era – trandafirie și transpirată între perne, cu privirea strălucitoare de un cenușiu-albăstrui – un cenușiu de culoarea perlei –, filtrată printre genele lăsate –, o plăcută priveliște. O clipă, nemișcat în mijlocul drumului, Richard gustă în tihnă amintirea acestei vi-ziuni de soț îndrăgostit, în timp ce fata în casă repeta uluită:

– Cum, doamna nu e cu domnul?

– Nu, de ce?

– Pentru că, domnule, doamna a dispărut de azi-dimineață.

– A dispărut... ce nebunie!

Mai avu puterea să urce cele două trepte ale porțiței, dar se prăbuși imediat pe banca de piatră din capătul aleii de carpeni. Indispoziția de dimineață, acea amețală care îl cuprinsese pe râu, reîncepu mult mai puternică. Incapabil să scoată o vorbă sau să facă vreo mișcare, auzea ca un bâzâit flecăreala Rosinei, abia înțelegând ce spune... Scotociseră peste tot, în parc, în grădina de zarzavat, în cabana de pe malul apei... când, în sfârșit, nu de mult, moș Georges, un bătrân vagabond, întorcându-se din pădure, îl anunțase pe grădinar că una din porțițele ce dădeau spre pădure era deschisă și îi dăduse un bilet doamnei Fénigan-mama.

– De altfel, iată că vine și doamna Fénigan. A aflat poate ceva.

Mama lui Richard, înaltă și voinică, cu capul descoperit, având părul negru adunat într-un coc, înainta pe aleea de carpeni, făcând să se miște la fiecare pas petele de lumină crudă ce stropeau dedesubtul umbros. După felul hotărât în care mergea se simțea că știe tot și că e furioasă. Richard încercă să se ridice ca s-o întâmpine, dar, ținuit pe bancă, nu putu decât s-o privească înspăimântat și să i se adreseze cu glasul lui de pe când era mic:

– Lidia, unde e Lidia, mamă?

Cu brutalitate, aproape triumfătoare, ea îi răspunse:

– Copilul meu, nevastă-ta a plecat și e singura bucurie pe care ne-a făcut-o vreodată.

– A plecat!

– Și nu singură, așa cum crezi... Dar ghici cu cine!... nu, ghicește.

În loc de asta, Richard scoase un geamăt slab, un fior îi străbătu trupul și se prăbuși din nou pe bancă, cu fața congestionată, cu brațele atârând, atingând pietrișul aleii.

Grosbourg, 6 aprilie 1886

Dragul meu Vallongue, în dimineața asta și în cele care vor urma, locul meu de lângă tine, din banca sălii de pregătire a liceului Stanislas, va rămâne gol. S-a isprăvit, renunț la Saint-Cyr și la gloria armelor cu care casa noastră mi se pare suficient de înzestrată. Încă de pe vremea strămoșului meu Charles Dauvergne, pe care Primul Imperiu l-a făcut mareșal, duce d'Alcantara și prinț de Olmütz, până la bietul meu tată, Alexis Dauvergne, lovit de paralizie la patruzeci și șapte de ani, general, comandant al Corpului 3, ilustrii mei înaintași nu mi-au lăsat nicio distincție de cucerit. Cupa rusească aflată în mijlocul salonului cel mare din strada Chanaleilles, unde sunt depuse spre păstrare toate decorațiile familiei, este plină ochi. Ce-mi mai rămâne atunci de făcut? Nimic. Așa se explică faptul că am luat această hotărâre de nezdruncinat. Am optsprezece ani, sunt unicul fiu, moștenitorul unui nume celebru, al unei imense averi și, fără îndoială, al unei sănătăți îndoielnice, asemenea tatălui meu, și un gând înțelept îmi deschide ochii arătându-mi că trebuie să mă bucur cât mai repede de ceea ce mi se oferă mai bun în viață. Așadar, încep.

Una dintre cele două scrisori misterioase pe care m-ai văzut că le-am scris ieri dimineață era adresată căpitănului Nuiitt, din Cardiff, ca să-i dau întâlnire în micul port Cassis, de la Bouches-du-Rhône, cu iahtul Bleu-Blanc-Rouge, înzestrat cu un echipaj de opt oameni, bucătar, valet și tot ceea ce-ți poți imagina la un preț de zece mii de franci pe lună. A doua o amunța pe persoana care mă va însoți în expediție, căci poți să-ți dai seama că nu mă imbarc singur. Pe femeia asta n-o știi, cel puțin numele ei nu figurează printre cele din sertarul nostru pentru cravate, de unde deseori am sortat împreună scrisorile și fotografiile favoritelor mele. Pot să-ți spun că e măritată, că e vecina noastră din fața domeniului de la Grosbourg, de pe malul celălalt al Senei.

Are de-abia vreo treizeci de ani, ochi migdalați și limpezi, pe care îi ține mereu plecați și care, atunci când îi ridică, îi luminează chipul cu reflexele unui colier de perle; o înfățișare timidă, mâini lungi și albe de pianistă în mănuși fără degete, ca pe vremuri. Fără copii, un soț care o adoră și respectul întregului ținut. N-a trebuit decât să-i scriu: „Vino“ și mi-a răspuns: „Alerg“, și iat-o părăsind tot: soț, casă, familie pentru a se imbarca cu un tovarăș atât de tânăr și atât de puțin demn de încredere ca prietenul tău. Când îți spuneam eu că femeile sunt niște păsări ciudate!

În ce mă privește nu țin mai mult la ea decât la oricare alta, îmi plac prea mult „tutte le donne“ ca să am vreo preferință. De îndată ce-am mușcat dintr-o asemenea delicioasă fondantă îmi vine s-o scuip și să dau iama prin toată cutia în speranța de a găsi în cele din urmă acel gust aparte pe care îl caut fără să pot da de el. Dragul meu Vallongue, urează-mi ca de data asta să am mai mult noroc.

Când vei primi această scrisoare, eu voi înainta cu toate pânzele sus și blestemele părinților mei vor ajunge până la cer. Atâta rău! Au găsit ce-au căutat. Dacă, în loc să mă dea intern mai întâi la Grosbourg și apoi la Stanislas, m-ar fi lăsat liber la Paris, cu siguranță că n-aș fi avut o asemenea subită dorință de escapadă. Dar maică-mea, ducesa, pe care n-o deranjează să rămână singură, departe de bărbații ei – cum ne spunea ea –, a găsit că e înțelept să mă oblighe să muncesc și să duc o viață cum-pătată, făcând din mine infirmiera generalului. Nu s-a gândit că singurătatea e un sfetnic periculos și că admirând mereu colinele din Uzelles și bisericuța din piatră albă în clopotnița căreia își fac cuib toți porumbeii sălbatici din pădure, mă va cuprinde melancolia și dorința de a pleca departe. Zăvorându-mă la Stanislas, generalul m-a determinat să fug. Îți voi povesti într-o zi scena dramatică ce a avut loc în timpul șederii mele la castel între mine și acest ilustru invalid.

Ah! Vallongue, câte planuri am țesut singur seara, rătăcind prin cele mai singuratice locuri din parcul acestui imens Grosbourg sau pe terasa de pe malul apei. Am privit lucrurile deschis

și i-am judecat pe toți, chiar și pe mine însumi, cel mai complicat dintre toți! Rezultatul a fost că m-am descoperit, la optsprezece ani, bătrân și plictisit, fără nicio ambiție, fără să-mi placă sau să mă intereseze ceva, intuind că orice bucurie are un sfârșit. Oare de ce sunt așa? De unde mi se trage această experiență precoce, de unde acest dezgust pentru tot și aceste zbârcituri de bătrânețe pe care le simt până în vârful degetelor? Aparțin oare generației mele, celor cărora li se spune „micuții victorioși“, pentru că sunt născuți la fel ca mine în preajma războiului și a invaziei, sau numai familiei, ca urmaș al bătrânului sol epuizat de prea multe secerișuri îmbelșugate, cerând acum să rămână nelucrat vreme îndelungată. Doamne! Mă însărcinez eu să fac acest repaos.

Și cum pentru mine femeia și corabia sunt singurele distracții de invidiat, mi le ofer cu dărnicie pe amândouă. Până acum, ca amant și matelot, n-am avut decât curse de încercare; de data asta fac o lungă călătorie în larg și în cazul în care ești interesat de mărturisirile mele îți promit, dragul meu Wilkie, să-ți pun la dispoziție un jurnal adevărat, un jurnal de bord cuprinzând călătoriile și aventurile unui suflet pe care tatăl meu, generalul-duce, l-a decretat încă de multă vreme întunecat și primejdios ca un atac de noapte.

Charlexis

III

Richard și Lidia – Drumul spre Corbeil

Camera lui Richard, în care fusese dus după ce leșinase, dădea, la fel ca toate camerele din Pavilion, spre drumul către Corbeil, ce însoțea râul de la înălțime, fiind unul din cele mai animate din Seine-et-Oise. Pe același drum, cu treizeci și cinci de ani în urmă, într-o dimineață de octombrie a anului 1851, domnul Fénigan, notarul din Draveil și proprietar al domeniului Uzelles, fusese surprins de o ploaie mărunță de toamnă pe când se ducea, împreună cu vecinul său de la Grosbourg, bătrânul duce d'Alcantara, să-l declare la primăria din Draveil pe băiețelul care i se

născuse în timpul nopții. Venind din întâmplare la notarul său, ducele ținuse să-i ofere acest semn de prietenie, și lungul drum străbătut pe jos de umilul notar de țară, braț la braț cu ilustrul soldat al lui Napoleon, sub o umbrelă cumpărată de ocazie, lăasă în analele familiei Fénigan o amintire nu mai puțin glorioasă decât semnătura ilustrului mareșal în modestul registru al comunei.

Din cauza acestei nașteri târzii mama fusese multă vreme bolnavă. Nevoită să stea mulți ani întinsă pe un șezlong, pe când tatăl, absorbit de treburile lui de notar, era mai mult plecat, unica bucurie a bolnavei rămăsese copilul care crescua alături de ea, singur, retras, constrâns de timpuriu la tăcere și visare în această cameră în care nu avea nicio altă distracție decât spectacolul drumului pe care treceau căruțe, trăsurile, oamenii și animale, soldați, ciobani, zarzavagii, negustori ambulănți. Cunoștea acest drum albicios în cele mai mici amănunte, ca pe un tablou real unde ochii săi scormonitori și răbdători știau să descopere o mie de amănunte pe care alții nici nu le bănuiau. Mai bine decât cadranul solar instalat pe un soclu, în mijlocul peluzei, drumul îi indica ora. Vara, când cantonierul Robin își așeza roaba în umbra puțintică a zidului din față, alături de fântână, copilul gândea cu voce tare: „Robin prânzește... e ora unu!“ Și se bucura văzându-l pe acest om așezându-se, împreună cu cei doi micuți, pe marginea drumului, mâncând în fața tărăboantei ca și cum s-ar fi așezat în fața unei mese; când prânzul lua sfârșit, „masa“ se transforma într-un fotoliu încăpător, puțin cam tare, în care cantonierul își rezema șalele ca să-și facă siesta, în timp ce la doi pași de el micuții se jucau frumos adunând grămezi de pietre asemănătoare celor făcute de tatăl lor. La fel, când femeile urcau panta dinspre râu, venind de la spălat, când, sub portalul fermei învecinate, turma se îngrămădea cu un uruit, ca de ploaie, sau când copiii, întorcându-se de la școala din Draveil, se despărțeau la cotitura pe care drumul o făcea lângă fântână, Richard știa că era ora patru... cinci... șase.

Așa cum îi ținea loc de ceas, drumul îi servea drept calendar, marcând cu o notă distinctă fiecare zi a săptămânii. Lunea însemna săracii, o defilare nesfârșită și înceată de zdrențe, de cărje

ieșiți cine știe de unde, mereu aceleași figuri scofâlcite și pământii apărând la gemulețul ușii celei mari ca să primească de la doamna Clement, grădinașea, câte doi bănuți și un codru de pâine. Sâmbăta erau nunțile la care, după vechiul obicei francez, violonistul mergea în frunte pășind ritmic pentru a indica măsura și ridicând tot satul în picioare cu scripca lui. După el, mireasa, în alb, roșie și transpirată sub florile de portocal, și mirele, care aduna pe mătasea pălăriei înalte și pe postavul negru al redingotei tot colbul încins de pe drum; apoi invitații, doi câte doi, femeile foarte țănoșe, târându-și ciucurii șalurilor imense, bărbații bălbănindu-și brațele, stânjeniți să apară pe drum îmbrăcați de sărbătoare într-o zi de lucru. Marțea și joia, cu o zi înainte de târgul de la Corbeil, treceau cirezi mari de vite, căruțele cu coviltir ale negustorilor ambulante, care se opreau uneori în fața castelului ca să-și vândă marfa. În timpul verii, duminica, asociații de coriști își plimbau în sunetele muzicii drapelele strălucind de medaliile obținute la diverse concursuri, iar pompierii mășșăluiau în haine de paradă. Toamna aducea cu ea trupe în trecere, tunuri, a căror lungă defilare zguduia casele și mereu, în jurul fântânii, soldați asudați și grăbiți se repezeau să bea în ciuda înjurăturilor majurului. Alteori, mari brecuri de vânătoare cărau spre pădurea care se întindea de o parte și de alta a drumului invitații de la castelele învecinate: Grosbourg, La Grange, Mérogis – purtători de tolbe noi și arme strălucitoare în lumina de jăratec a soarelui.

Dar, dintre toate zilele săptămânii, cea care îl atrăgea cel mai mult pe Richard și pe care o aștepta cu cea mai mare nerăbdare era joia, ziua în care după-amiaza, către ora trei, un amestec de voci tinere zumzăia pe sub ferestre și când, răsfirate pe drum, orfelinele de la Soisy-sous-Etioles, cu pălăriile lor de paie garnisite cu panglici albastre și pelerine largi, se plimbau sub supravegherea a două sau trei călugărițe cu bonete albe, îndoite la colțuri. Aproape întotdeauna erau invitate să intre la castel ca să se joace și să-și ia gustarea de după-amiază pe iarbă. Ce sărbătoare pentru Richard care nu cunoștea alți copii decât pe fetițele astea sărmame căroră le apărea, în acest cadru fastuos, ca un tânăr prinț; și, după joaca, alergăturile și râsetele de pe alei, cât de

măhnit le urmărea plecând până la curba pe care o făcea drumul, în vreme ce bonetele călugărițelor își fluturau aripile albe în briza răcoroasă ce adia dinspre râu.

Ah! Ce loc important ocupa în amintirea sa drumul ăsta spre Corbeil! Copilăria și tinerețea îi erau parcă străbătute de acest drum larg și prăfuit pe care se desfășuraseră cele mai importante evenimente din viața sa. Oare nu pe acest drum dintre Draveil și Uzelles, la curba unde de atunci se află o cruce de fier comemorativă, se prăbușise, lovit de apoplexie, domnul Fénigan, pe când se întorcea de la biroul său de notar? Richard avea pe atunci șaisprezece ani și, rechemat în grabă de la Louis-le-Grand, unde studia anevoie și cu neplăcere, își consolă durerea provocată de această moarte tragică cu speranța că nu se va mai întoarce la liceu. Acest exil al micului Fénigan constituise în casa notarului un prilej de discuții furtunoase, mama dorind să-și păstreze copilul lângă ea și să-i pună un profesor particular, tatăl susținând educația și disciplina universitară, temându-se ca nu cumva Richard, trăind izolat la țară, să nu devină la fel de sălbatic și de provincial ca micuții cantonierului. De obicei foarte slab în fața soției sale, pe care o numea „bunul lui tiran“, de data asta domnul Fénigan nu se dăduse bătut. Surd la rugămințile și ocările nevetei, îl duse el însuși pe Richard la Paris, închizându-l între înaltele ziduri înnegrite, de unde, fără funesta telegramă care îl rechemă la Uzelles ca orfan, copilul n-ar fi ieșit decât odată cu terminarea studiilor.

Cât de frumos i se părea drumul său pe când mergea în urma dricului, singur, înaintea unei imense mulțimi adunate! Lucerna crescuse înaltă, talazurile de grâu sclipeau în soare. La fiecare pas amintiri din copilărie îi apăreau în față, îl însoțeau: pădurea, râul îi trimiteau miresme cunoscute, amețindu-l, și, printre lacrimi, își reproșa că resimțea un asemenea sentiment de mulțumire, dulcea bucurie de a regăsi această natură familiară pe care o iubea cu toate simțurile și din mijlocul căreia se smulsese atât de greu. Voia să-i spună că de-acum n-o va mai părăsi. În această privință era de aceeași părere cu maică-sa care, în timp ce privea de la fereastră lungă defilare a convoiului, se gândea: „Ce-o să facă la